

Klima- og miljøplan

Vedtatt av kommunestyret i sak 11/24, 08.04.2024

Om denne planen

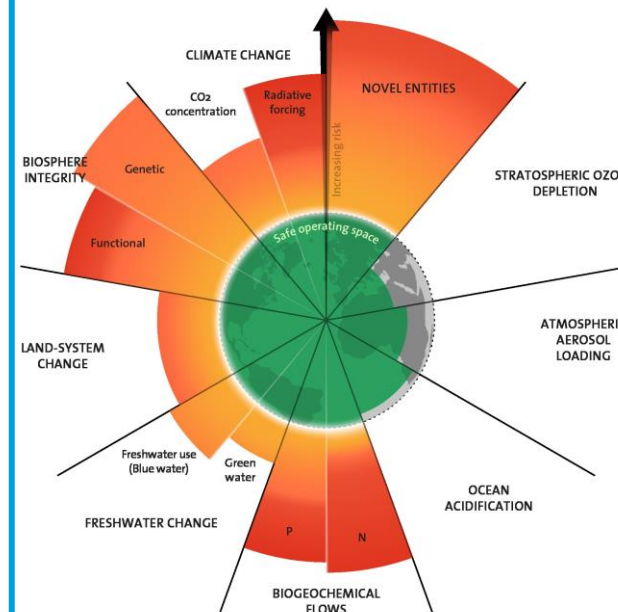
Klima- og miljøplanen er laget for å følge opp og supplere hovedsatsingsområdene i kommuneplanens samfunnsdel: 1. Folkehelse; 2. Attraktive lokalsamfunn; 3. Tidlig innsats for barn og unge.

Klima- og miljøpolitikken i Gjesdal kommune skal være et viktig bidrag for å skape et attraktivt lokalsamfunn, hvor det er lett for alle innbyggere å ta vare på seg selv. I utviklingen av Gjesdalsamfunnet skal vi velge løsninger som ikke går på bekostning av natursystemene lokalt, nasjonalt og globalt.

Denne planen angir kommunens overordnede mål for videre klima- og miljøarbeid. Planen inneholder ingen tiltak. I videre arbeid, må alle avdelinger og ansatte i Gjesdal kommune bistå med å identifisere tiltak som bidrar til å nå målsettingene, og innarbeide disse i sine virksomhetsplaner.* I tillegg må kommunen stimulere innbyggere og næringsdrivende i Gjesdal til å være med i arbeidet.

Klima- og miljøplanen skal integreres i kommunens handlings- og økonomiplan, innkjøpsstrategi og landbruksplan. Kommunen må avsette tilstrekkelig ressurser og midler til å drive et forsvarlig og offensivt klima- og miljøarbeid i tråd med planens målsetting.

*Vi må benytte den til en hvert tid mest oppdaterte tilgjengelige veiledningen i arbeidet, og iverksette tiltak med stor kost-nyttverdi.

Planetens tålegrense

Det er begrenset hvor mye vi kan utnytte jordklodens natursystemer.

For ni natursystem er det tallfestede tålegrenser:

- klimaendringer
- naturmangfold
- arealutnyttelse
- nitrogen- og fosfor-balanse
- ferskvann
- kjemisk forurensning
- havforsuring
- ozonlaget
- aerosoler i atmosfæren

I 2023 er de seks øverste definert som overskredet.

Overskridelsene er ventet å gi store negative konsekvenser for menneskenes framtid på jorden.

Overordnede føringer

Regjeringen forventer at alle kommuner i Norge skal fremme bærekraftig utvikling. I de nye **nasjonale forventningene til lokal og regional planlegging** kommer det tydelig fram at kommunene må legge de nasjonale **klima- og miljømålene** til grunn for samfunns- og arealplanleggingen.

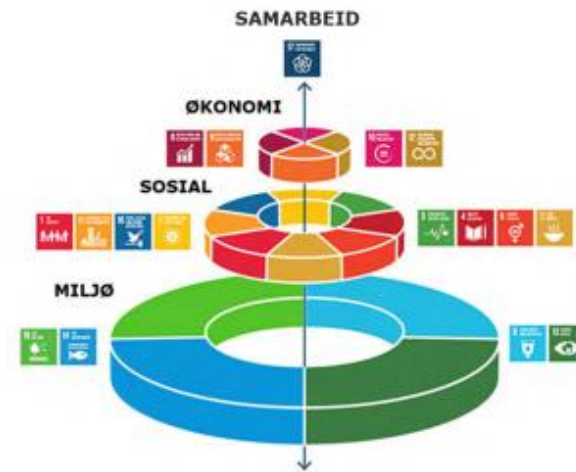
Plan- og bygningsloven sitt hovedformål er å fremme en bærekraftig utvikling. Det inkluderer for eksempel vassdragenes evne til å håndtere nedbør, atmosfærens evne til å absorbere klimagasser og dyrket mark sin evne til å produsere nok mat. Utvikling som går på bekostning av natursystemene, er i strid med loven.

Norge signerte **FNs naturavtale** i 2022. Den sier at minst 30 % av alt land- og havareal skal bevares, at all natur skal forvaltes bærekraftig, og at 30 % av ødelagt natur skal restaureres innen 2030.

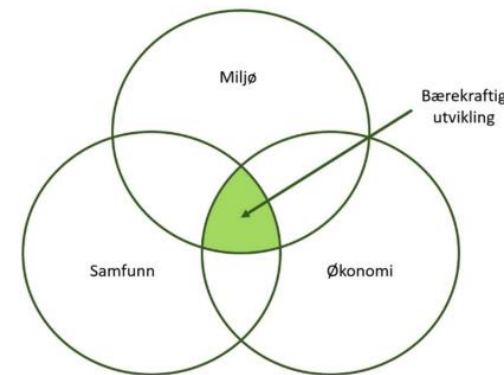
I henhold til **Parisavtalen** skal Norge redusere klimagassutslippene med minst 55 % innen 2030.* Målet er lovfestet i Lov om klimamål § 3.

Vi skal jobbe for å følge opp regionale planer innen klima- og miljøfeltet der de er relevant for Gjesdal kommune.**

*2023 er valgt som referanseår. ** Se kildeliste.

FNs bærekraftsmål inndelt i kategoriene miljø, sosial og økonomisk bærekraft, og viser samarbeid for å må målene.

Bærekraftig utvikling

Definisjonen: En utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov.

Minstekravet: Utviklingen skal ikke gå på bekostning av de naturlige systemene som opprettholder livet på jorda.

Førsteprioriteringen: Å tilfredsstille alle menneskers primærbehov.

(The World Commission on Environment and Development (WCED), 1987, side 5, 6 og 43).

Innhold: Planens overordnede målsetninger

1. Klima

- Klimaomstilling:** Gjesdal kommune skal redusere klimagassutslippene fra egen virksomhet med minst 55 prosent innen 2030.
- Klimatilpasning:** Gjesdalsamfunnet skal forberedes på og tilpasses klimaendringene.

2. Naturmangfold

- Økosystemene skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester.
- Ingen arter og naturtyper skal utryddes: utviklingen til truede arter og naturtyper skal bedres.
- Et representativt utvalg av naturen i Gjesdal skal tas vare på for kommende generasjoner. Minst 30 % av landarealet i Gjesdal være vernet og 30 % av ødelagt natur skal være rehabilitert innen 2030.

Andre viktige grep for klima, miljø og natur

- Redusere forbruk, minke avfallsmengden og øke materialgjenvinning.
- Redusere forurensning og stoppe bruk og utslipp av miljøgifter.
- Drive målrettet pådrivervirksomhet overfor lokalsamfunnet.

Miljømessig bærekraft

Det er jordens tålegrenser for klimaendringer og tap av naturmangfold som er identifisert som de to viktigste for jordsystemets stabilitet. Derfor er det absolutte **minstekravet** for en **bærekraftig utvikling** å ta vare på natursystemene. Og derfor handler denne klima- og miljøplanen først og fremst om **de miljømessige FN-målene**: 6, 13, 14 og 15.

I Gjesdal kommune vil vi prioritere tiltak som bidrar til å nå disse fire målene samtidig som de bidrar til måloppnåelse av våre utvalgte FN-mål: 3, 4 og 11.

1. Klima

For å bremse global oppvarming må vi unngå at temperaturen overstiger 2 °C sammenlignet med førindustriell tid.

a. Gjesdal kommune skal redusere klimagassutslippene med minst 55 prosent innen 2030

Gjesdal kommune skal redusere klimagassutslippene fra egen virksomhet med minst 55 % i 2030, sammenlignet med 2023*. Ved hjelp av klimagassregnskap skal vi identifisere hvor det er størst forutsetning for å nå målet, ut i fra et kost-nytte-perspektiv. Det skal jobbes med å påvirke til reduksjon i innbyggernes forbruksbaserte utslipp, og med å redusere utslippene fra næringslivsaktører.

b. Gjesdal-samfunnet skal forberedes på og tilpasses klimaendringene

Klimaendringene fører til villere og våtere vær, mildere vintre, mer ekstremnedbør med tilhørende flommer, stormflo, havnivåstigning og flere jord-, flom- og sørpeskred, men også flere og mer uforutsigbare tørkeperioder. Gjesdal kommune skal være klar over hvilke av klimaendringene Gjesdal-samfunnet er særlig sårbare for, og forebygge skadevirkningene av disse endringene, ved å legge føre-var-prinsippet til grunn i all planlegging.

c. Strategisk arealbruk og stedsutvikling

Gjesdal kommune skal bruke verktøyene i plan- og bygningsloven for å styre arealbruken i en mer natur- og klimavennlig retning. Det vil spare naturareal, men også legge til rette for at innbyggerne lettere kan leve bærekraftige liv. Strategisk arealbruk er et av de viktigste verktøyene for å løse både klima- og naturkrisen.

*Parisavtalen bruker 1990 som utgangspunkt/referanseår. Flere kommuner bruker 2015 som referanseår. Gjesdal kommune har valgt 2023. Begrunnelsen for det er at vi per nå ikke har et utarbeidet klimagassregnskap. Det er lettere å hente ut statistikk for de ferskeste tallene og det er gunstig å vite nåsituasjonen.

Klimaregnskap

På samme måte som at alle budsjettansvarlige i kommunen har et budsjett å forholde seg til når de planlegger virksomheten sin, skal de nå forholde seg til et klimagassbudsjett og -regnskap. Hver enkelt avdeling har ansvar for å velge løsninger med lavest mulig klimagassutslipp når de planlegger drift og investeringer framover.

Klimagassbudsjettet skal legges fram parallelt med den årlige handlings- og økonomiplanen.

Klimagassregnskapet skal legges fram i årsmeldingen.

2. Naturmangfold

Å stanse tap av arter og naturtyper er viktig, fordi naturen har en egenverdi og fordi naturmangfoldet er grunnlaget for menneskenes liv på jorda, både i dag og for framtidige generasjoner. Vi er avhengig av et intakt natursystem for å få tilfredsstilt primærbehovene våre og ha en god folkehelse. Naturen er også avgjørende for arbeidet med å håndtere konsekvensene av klimaendringene.

a. Økosystemene skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester

Vi skal ta vare på natursystemene i Gjesdal kommune, ved å ta hensyn til naturmangfoldet ved skjøtsel av naturområder og grøntareal i tettstedene. Vi skal velge naturbaserte løsninger for klimatilpasning og ved opparbeiding av friområder. Vi skal overvåke jordhelsen og miljøtilstanden i vassdragene og i utvalgte naturtyper.

b. Ingen arter og naturtyper skal utryddes: utviklingen til truede arter og naturtyper skal bedres

Det viktigste grepet for å ta vare på naturmangfoldet i Gjesdal, er å stoppe nedbygging av natur. Vi skal innføre arealregnskap i all arealplanlegging, og jobbe for å bli en arealnøytral kommune. Vi må videre være klar over hvilke naturtyper og arter vi forvalter i vår kommune, herunder hvilke økosystem, naturtyper og arter som står i fare for å forsvinne fra norsk natur. Ved drift og skjøtsel av grøntområder skal vi bruke stedeegne arter og bekjempe fremmedarter, og vi skal legge til rette for pollinerende insekter og naturmangfold.

c. Et representativt utvalg av naturen i Gjesdal skal tas vare på for kommende generasjoner

Innen 2030 skal minst 30 % av landarealet i Gjesdal være vernet. Det skal jobbes med å restaurere ødelagt 30 % av natur og innarbeide ordninger for økonomisk kompensasjon for å bevare naturområder.

Arealnøytralitet

Arealendringer er den største trusselen mot naturmangfoldet. Dagens arealforbruk må stanses. I stedet må vi gjenbruke og fortette allerede utbygde «grå» arealer, og restaurere mer av ødelagt natur.

Arealnøytralitet innebærer at dersom kommunen tillater inngrep i ett område, må et annet område med ødelagt natur restaureres.

Prinsipp for arealplanlegging for å oppnå arealnøytralitet:

1. unngå å ødelegge
2. avbøte
3. restaurere og kompensere

Andre viktige grep for klima, miljø og natur

Gjesdal kommune har ansvar for å følge opp et stort omfang av lovverk som skal bidra til å ta vare på naturen vår. Det er allerede kartlagt en lang rekke behov, målsetninger og tiltak, som vil bli en del av kommende tiltaksplaner. Et lite utvalg av disse er:

- Redusere forbruk, minke avfallsmengden og øke materialgjenvinning

Gjesdal kommune må redusere forbruket av ressurser og energi. Innen 2030 skal energibruken i kommunale bygg, materielt forbruk og avfallsmengden i Gjesdal kommune reduseres. Det betyr for det første at Gjesdal kommune må skjerpe innkjøpsrutinene, for å redusere forbruket. For det andre betyr det at kommunen må vurdere tiltak som kan stimulere innbyggerne til å redusere sitt personlige forbruk. Ombruk, resirkulering og materialgjenvinning skal økes.

- Redusere forurensning, og stoppe bruk og utslipp av miljøgifter

Gjesdal kommune skal jobbe for å redusere lys-, lyd-, vann-, jord- og luftforurensning. Det skal jobbes for mest mulig giftfrie skoler, barnehager og lekeplasser. Vi skal unngå bruk av plastmaterialer på lekeplasser og gummigranulat på kunstgrasbaner. I drift av offentlige bygninger og uteområder skal det brukes miljømerkede produkter. Bruken av giftige plantevernmidler skal minimeres.

- Målrettet pådrivervirksomhet overfor lokalsamfunnet

Gjesdal kommune skal være pådriver for å informere, stimulere og bruke innbyggere, bønder, frivillige organisasjoner og næringslivsaktørene aktivt, for å utvikle en bærekraftig kommune.

Bærekraftprinsippet

En forutsetning for bærekraftig utvikling er at alle de tre bærekraftdimensjonene sees i sammenheng. Når vi skal finne tiltak som skal hjelpe oss med å ta vare på miljøet er det viktig å velge en økonomisk forsvarlig framgangsmåte, og at tiltakene også er med på å bygge opp om den sosiale bærekraften.

Tiltakene vi prioriterer å gjennomføre skal være positive for miljøet og for folkehelsen, og vi må velge de tiltakene som bidrar mest og som koster minst både i investering og i drift.

Overordnede tiltak for å følge opp planen

For å nå målene i klima- og miljøplanen vil det være behov for et stort antall små og store tiltak. Denne planen inneholder imidlertid ingen konkrete tiltak.

Tiltakene må utformes i egne planer (1) klimagassutslipp, (2) naturmangfold (3) klimatilpasning. Tiltakene må innføres av kommunens tjenesteområder, som må finne løsninger som gjør at alle driftsoppgaver og investeringer gjøres på en måte som bygger opp om målene.

For å følge med på arbeidet og måloppnåelsen er det nødvendig med noen organisatoriske tiltak.

Det skal jobbes med å innføre følgende overordnede tiltak fra 2024:

1. Innføre kommunalt klimabudsjett og –regnskap som en del av handlings- og økonomiplanen.
2. Innføre arealregnskap.
3. Innføre vurdering av konsekvenser for klima og miljø i alle politiske saksframlegg.

Kilder

[Arealnøytralitet](#)

[Gjesdal kommune sin planoversikt](#), inkludert

Kommunal planstrategi, med kunnskapsgrunnlaget

Kommuneplanens samfunnsdel

[Gjesdal kommune sin planstrategi](#)

[FNs naturavtale](#)

[Lov om klimamål](#)

[Miljøstatus](#), inkluderer oversikt over flere av indikatorene i planen.

[Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging](#)

[Naturens tålegrenser](#) og [Stockholm Resilience Centre](#)

[Parisavtalen](#)

[Plan- og bygningsloven § 1-1. Lovens formål](#)

[Regionale planer](#), inkludert

Regionalplan for friluftsliv og naturforvaltning

Regionalplan for Jæren og Søre Ryfylke

Regionalplan for klimatilpasning

Regionalplan for klimaomstilling

Regionalplan for vannforvaltning

FNs BÆREKRAFTSMÅL

